

גליון

659

לע"נ
נתנאל בן
ציפורה
ושלמה
רפאל בן
אסתר
ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת נזח תשל"ז

נזח איש צדיק (ו, ט)

דבר אחד או שניים, אשר לדעתו יש לעורר עליהם בפני הציבור. ברשותכם אקריא את הקטע הראשון מהמכתב.

מִן הַגֵּר"נ הַחַל לִקְרֹא אֶת הַמִּכְתָּב: "הַיּוֹת וְלֵאחֲרוֹנָה עוֹרִכִּים שִׁמְחוֹת בִּבְתִּים כְּמוֹ שֶׁבַע בְּרוּכוֹת וְאִירוֹסִין, וְהַשְׁמַחָה מִתְחִילָה בִּשְׁעָה מֵאַחֲרֵת, לֹא לִפְנֵי עֶשֶׂר בְּלִילָה, וּמִסְתַּיֵּימָת לַתּוֹךְ הַלֵּילָה וְאַחֲרֵי חֲצוֹת לַיִל - הַשִּׁירָה וְהַקּוֹלוֹת מִפְּרִיעִים לִשְׁכָּנִים. הָרִי בְּכָל שְׁכוֹנָה וּבְכָל בִּנְיָן אֲפֹשֶׁר לִמְצוֹא יְלָדִים הַזְקוּקִים לַשִּׁנָּה, הָרַב מֵעוֹנִיִּין לַעֲוֹרֵר עַל כֵּךְ שִׁיפְסִיקוּ עִם הַהִפְרָעוֹת הַלָּלוּ."

"עַד כָּאֵן הַמִּכְתָּב כִּכְתְּבוּ", סִיִּים מִן הַגֵּר"נ אֶת הַהִקְרָאָה הַלֵּא שִׁגְרִיתִית.

אוֹ אִז פְּנִיּוֹ הָאֲדִימוֹ - לֵלָא גּוֹזְמָה - הוּא הַגְּבִיָּה אֶת קוֹלוֹ וְזַעַק בְּכָאֵב עֲצוֹר: "בְּעִיקְרוֹן הוּא צוֹדֵק בְּהִעָרָה שְׁלוֹ. אֲבָל אִם הַשֶּׁכֶן שֶׁלֶךְ עוֹשֶׂה שִׁמְחָה וְלֶךְ הִיא מֵהוּוֶה 'הַפְּרָעָה' - עַל זֶה בַּעֲצָמוֹ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לַעֲרוֹךְ עֲצֵרֶת הַתַּעֲוִרוֹת... אֲדַרְבָּהּ, כֹּאשֶׁר הַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה שִׁמְחָה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִשְׁמוֹחַ עִמּוֹ בִּשְׁמַחְתּוֹ - לְהַרְגִּישׁ בְּלִיבְנוֹ אֶת שִׁמְחָתוֹ", סִיִּים אֶת דְּבָרָיו הַקְּצָרִים בְּרַעְדָּה, וִירֵד מִמִּדְרָגוֹת אֲרוֹן הַקּוֹדֵשׁ וּפְנִיּוֹ חִיּוּרוֹת מַצַּעַר. הַכִּינוֹס הַסְתִּיִּים, וְאִידֵךְ זֵיל גִּמּוֹר...

* * *

הַגֵּר"מ שוֹרֵץ שֶׁב וּמִסְפָּר סִיפּוֹר נוֹסֵף, עוֹבְדָה דְּבִידִיָּה הוּוֶה: "לִפְנֵי כַחַשְׁעֶשְׂרָה שָׁנָה הִגַּעְתִּי לְהַשְׁתַּתֵּף בִּשְׁמַחַת 'אוֹיִפְרוֹף' בִּמְשַׁפַּחַת הַגֵּר" שְׁמוּאֵל וִינְטֵרוֹיב שְׁלִיט"א בֶּן יִדִּידוֹ שֶׁל רַבִּי נָסִים - הַגָּאוֹן רַבִּי בַּעֲרֵל וִינְטֵרוֹיב זצ"ל.

הַשְׁמַחָה הִיָּתָה אֲמוֹרָה לְהַתְקִיִּים בְּבֵית הַכִּנְסַת הַמִּרְכְּזִי ב'רַמַּת אַהֲרֹן'. זְמַן הַתְּפִילָה נִקְבַּע לִשְׁעָה 7:30. לְכַשְׁעַמִּי הִגַּעְתִּי כְּבֵר בִּשְׁעָה 7:00 לְלַמּוֹד מֵעַט לִפְנֵי הַתְּפִילָה וְלֹמַר קִרְבָּנוֹת וכו'.

וְהִנֵּה אֲנִי רֹאֶה אֶת מִן הַגָּאוֹן רַבִּי נָסִים כְּבֵר יוֹשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וּמַעֲיִין בְּסִפְרָא. כִּיּוֹן שֶׁאֲנַחְנוּ - אֲבַלְחַט"א - קְרוֹבִי מִשְׁפָּחָה, וְהִיא לִי עִמּוֹ קֶשֶׁר הַדּוֹק, וְאֲמִי הַצְדִּיקִית ע"ה גְּדֻלָּה בְּבֵית הָרוֹי, נִיגְשְׁתִּי וּבִירְכַתִּיו ב'גוֹט שֶׁבֶת'. לַתּוֹמִי סִבְרִיתִי כִּי רַבִּי נָסִים יוֹשֵׁב וְלֹמֵד כְּמִנְהַגוֹ אַחֲרֵי תְּפִילַת וְתִיקִין שֶׁהַסְתִּימָה לִפְנֵי כַחֲצֵי שְׁעָה. אֲלֵא שֶׁהַתְּבַרְרֵר שֶׁלֹּא כֵךְ. הוּא אָמַר לִי כִּי עֲדִיין לֹא הַתְּפַלֵּל תְּפִילַת שֶׁבֶת, וְכִי קָרָה לוֹ הַיּוֹם דְּבֵר חֲרִיג:

כִּשְׁחִלִילָה מִתְּחֻלָּל מְבּוֹל בַּחוּץ, מְבּוֹל שֶׁל מִיִּם, אוֹ מְבּוֹל שֶׁל אֵשׁ, אוֹ שְׁנִיָּהִם גַּם יַחַד... הַרוּצָה לְהִנְצֵל מִחֲרוֹן אָף ה', צָרִיךְ לְהִיּוֹת גַּם 'נַח' וְגַם 'אִישׁ צָדִיק'... גַּם נוֹחַ וְנִעִים לְבִרְיוֹת - וְגַם 'אִישׁ צָדִיק' בִּמְצוּוֹת שֶׁבִּין אָדָם לְמִקְוָם, וּבְדֶרֶךְ כָּלֵל דְּבֵר גּוֹרֵר דְּבֵר, שֶׁהָרִי אָמְרוּ חֲז"ל (אֲבוֹת ג, י): 'כָּל שְׂרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הִימָנוּ - רוּחַ הַמִּקְוָם נוֹחָה הִימָנו'.

* * *

הַיֵּאֲרִיצִיט שֶׁל מִן הַגֵּר"נ קְרִלִּיץ זצ"ל חָל בִּשְׁבֻעַ שַׁעֲבֵר [כ"ג תשרי]. נְבִיא כָּאֵן מַעֲשֶׂה שִׁסְפֵּר הַגֵּר"ר אֲלִיהוּ מֵאִיר שוֹרֵץ שְׁלִיט"א, מַעֲשֶׂה הַמַּעֲיֵד עַל יַפְעַת מִידוּתִיו שֶׁל מִן זצ"ל: "בְּזִמְנֵנו, בִּימֵי הַחוּרֵף שֶׁל 'מִלְחַמַת הַמִּפְרָץ' (שְׁנַת תשנ"א), הִיָּתָה עֲצִירַת גְּשָׁמִים. הִיא נִכְרַ שְׁזָהוּ מִצֵּב שֶׁל 'חֲרוֹן אָף', רַח"ל [רַק עִם סִיּוּמָה שֶׁל הַמִּלְחָמָה, בִּימֵי הַפּוֹרוֹם, הַחֲלוֹ לְרֵדֶת גְּשָׁמֵי שַׁפְעָה]. קָרָא אֲפּוֹא מִן הַגֵּר"נ קְרִלִּיץ זְצוּק"ל לְעַצֵּרֶת הַתַּעֲוִרוֹת בְּעִקְבוֹת עֲצִירַת הַגְּשָׁמִים בְּבֵית הַכִּנְסַת ב'רַמַּת אַהֲרֹן' בְּבִנֵּי בֶרֶק, וְהַצִּיבּוֹר הַנִּכְבָּד מִסְּלַתָּה וְשִׁמְנָה שֶׁל הָעִיר בְּנֵי בֶרֶק גִּדְּשׁ אֶת בֵּית הַכִּנְסַת לִשְׁמוֹעַ דְּבָרֵי הַתַּעֲוִרוֹת.

מִן הַגֵּר"נ, כְּדִרְכוֹ, לֹא הִיא מֵאֲרִיךְ בְּדִיבּוֹר. הוּא עוֹרֵר בְּקִצְרָה עִם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם עַל הַחוּבָה לִשְׁפֹּר אֶת הַמַּעֲשִׂים וְלִדְעַת כִּי מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת, וְלֹא לֹמַר כִּי הַצְרוֹת הֵן 'מִקְרָה', וְכֵךְ הוּא גַּם כַּעַת בַּעַת עֲצִירַת הַגְּשָׁמִים, שְׁחוּבְתָנוּ לְהַשְׁתַּפֵּר בְּמַעֲשֵׂינוּ.

לֵאחֲרֵי כַּעֲשֵׂר דְּקוֹת לְכָל הַיּוֹתֵר סִיִּים אֶת דְּרַשְׁתּוֹ וְהַכִּינוֹס עִמָּד לְהַסְתִּיִּים. רַבִּי נָסִים יֵרֵד מֵאֲרוֹן הַקּוֹדֵשׁ, וְהַקְהֵל נַעֲמֵד עַל רַגְלָיו כְּדִי לִצְאָת.

אֲלֵא שֶׁלַּפְתַּע הוֹשֵׁלֵךְ הֵס בְּבֵית הַכִּנְסַת. מִתְּבַרְר, כִּי רַבִּי נָסִים מַעֲוִיִּין לְהוֹסִיף דְּבֵר שֶׁשֶׁכַח לֹמַר, וְכִי הוּא עוֹלָה עַל מִדְרָגוֹת אֲרוֹן הַקּוֹדֵשׁ שְׁנִית. הַצִּיבּוֹר הַתִּיִּשְׁבֵּי עַל מִקְוָמוֹ, מִבִּין כִּי דְּבֵר חֲשׁוֹב יִשְׁמַע כַּעַת.

מִן הַגָּאֵב"ד עוֹלָה שׁוֹב עַל הַמִּדְרָגוֹת, מוֹצִיא נִיִּיר מְכִיסוֹ, וּבַעֲוִדוֹ בִּידוֹ פּוֹתַח וּמִסְפָּר: "הַיּוֹם בְּבוֹקֵר מִצְאָתִי אֲצִלִּי בְּתִיבַת הַדּוֹאֵר מִכְּתָב מִיְּהוּדִי, הַכּוֹתֵב לִי שֶׁהִיּוֹת וְהַלִּילָה תְּתִקֶּיִם עֲצֵרֶת הַתַּעֲוִרוֹת בְּבֵית הַכִּנְסַת הוּא מִבְּקֵשׁ לְהָעִיר וְלַעֲוֹרֵר

הוא לא התעורר משנתו לתפילת ותיקין, והוא בא כעת להתפלל במניין השני שבבית מדרשו.

שמחתי מאוד ואמרתי לו כי זו ממש 'השגחה פרטית' וכולם ישמחו מאוד, כי הנה עוד מעט יבואו המתפללים ותתקיים כאן שמחת ידידו רבי בערל ויינטרויב, בוודאי שהרב ישמח וגם המחותנים ישמחו מאוד שכבוד הרב ישתתף בשמחתם.

"באותו רגע", נזכר הגרא"מ שוורץ בהתרגשות ובכאב, "התכרכמו פניו. עננה נחה עליהן בכאב רב. ברגע הראשון לא הבנתי מה קרה.

הוא הרהר לעצמו ומיד הסביר לי: "הרי יש כאן שאלה של 'גניבת דעת'. כי בני המשפחה יחשבו שבאתי במיוחד להשתתף אתם בשמחה, ולא כן הדבר, אלא פשוט לא התעוררתי לוותיקין ולכן אני כאן...!".

מאותו רגע היה נראה מרן זצוק"ל במתח של ממש, עד כי כבר לא יכולתי להמשיך לדבר אתו. עזבתי את כותל המזרח, אבל עקבתי בדריכות כיצד ייפול דבר - 'תורה היא וללמוד אני צריך'. המתנתי לראות מה יעשה הגאב"ד בצדקותו והכרעתו, כיצד יתמודד עם ה'בעיה'...

וכעת, הסכיתו ושמעו כיצד התמודד גאון התורה עם שאלת גניבת הדעת הזו... במשך השעתיים הקרובות, כאשר ניגשו אליו מתפללים ובני משפחה לפני התפילה ולאחריה, עמד בעל ה'חוט השני' וסיפר לכל אחד ואחד (!) את האירוע הלא מצוי שקרה לו, שלא התעורר הבוקר לתפילת ותיקין ולכן הזדמן לו להתפלל במניין השני!

כשאני אומר 'כל אחד ואחד' כוונתי אפילו לילדים שלחצו לו יד כדי לקבל את ברכתו... עמד רבי נסים ואף להם סיפר את התקלה שקרתה לו הבוקר, והכל כדי שלא יחשבו שהוא הגיע במיוחד לשמחה ונמצא גונב את דעתם!

הפלא התעצם, והיה מדהים וחרגי לראות כיצד האיש השתקן הגדול מספר לכל נער, מבוגר וזקן את מה שקרה לו הבוקר שלא התעורר מהשינה... רבים באמת הביטו כתמהים מה קרה לו לרבי נסים שמספר סיפורים על מה שאירע לו בבית שלא התעורר... הם לא ידעו את מה שאני ידעתי וראיתי. ראיתי, השתוממתי ולמדתי אורחות חיים ומידות טהורות.

"אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין (מיכה ז, ב)".

[מתוך מוסף 'יתד נאמן']

עֲשֵׂה לְךָ תִּכְתּוֹת עֲצֵי גִפְרִי (וי יד)

עצי גפר - כך שמו. ולמה ממין זה? על שם גפרית, שנגזר עליהם להימחות בו (רש"י)

מדבריו של רש"י הק' עולה, כי הסיבה לכך שנבחרו דווקא עצי ה'גופר' כדי לבנות מהם את התיבה הינה בשל הדמיון הלשוני בין שמו של העץ: 'גופר' ובין ה'גפרית' שבה נגזר על בני דור המבול להימחות.

ולכאורה יש להבין: איזו שייכות ישנה בין עצי ה'גופר' אשר שימשו לבניית התיבה שנועדה להציל את נח מהמבול, ובין ה'גפרית' שנועדה למחות את בני דורו מעל פני האדמה? מה העניין להשתמש לשתי המטרות בחומרים בעלי שמות דומים במידת-מה?

את התשובה נבין היטב עפ"י המעשה הבא: לפני שנים רבות, בעיר אחת באנגליה, שימש יהודי פשוט כגבאי באחד מבתי הכנסת. יהודי זה היה בור מוחלט ועם הארץ, עד שאפילו לא ידע קרוא וכתוב. כאשר נדרש לחתום על מסמך כלשהו היה חותם בטביעת אצבע, שכן גם את המעט הזה - לכתוב את שמו - לא ידע. ובכל זאת, מגבלה זו לא הפריעה לאותו יהודי לנהל את כל ענייני בית הכנסת על הצד היותר טוב, לשביעות רצונם של המתפללים כולם.

דא עקא, שביום מן הימים, עם פטירתו של רב הקהילה הגיע רב חדש לכהן פאר, והצעד הראשון שעשה היה שיפוץ בית הכנסת והסדרת ניהולו על הצד היותר טוב.

בין השאר הוחלט בעצת פרנסי הקהל, כי מהיום ואילך ינוהלו ההוצאות וההכנסות בצורה מסודרת תוך רישום מדויק בספרי החשבונות. מעתה לא נותרה ברירה כי אם לפטר את הגבאי הוותיק - אשר כאמור, לא ידע קרוא וכתוב ולא היה באפשרותו בשום אופן לנהל את הפנקסים באופן המוסכם.

ואכן, הגבאי פוטר ממשרתו כאשר הוא מקבל פיצויי פיטורים נכבדים - שנועדו לאפשר לו להתפרנס בינתיים עד שימצא לעצמו עבודה אחרת.

כאשר עזב הגבאי את בנין הקהילה כשסכום הכסף הגדול בכיסו - לא ידע את נפשו מרוב צער ודאגה: היכן ימצא עבודה שתפרנס אותו? ומי בכלל יאות להעסיקו בגילו המופלג?

בין כך ובין כך הובילוהו רגליו ברחובות העיר מבלי כל יעד מוגדר, עד שלבסוף מצא את עצמו בפתחו של השביל החוצה את היער המפריד בין שני חלקי העיר.

באותו הרגע, לפתע, הבריק בראשו רעיון: הוא נוכח לדעת, כי אנשים רבים חוצים את היער בשביל האמור, כאשר מדובר בצעידה ממושכת שבמהלכה אין כל מקום בו ניתן לעצור להתרעננות ולמנוחה. אמר מיודענו בלבו: "אם אציב כאן דוכן קטן בו אמכור שתייה קלה ומעט מגדנות, ולצידו אעמיד מספר כסאות ושולחנות - בוודאי יהיו אנשים רבים שישמחו לעצור להתרעננות בדרכם, וכך תהיה לי פרנסה".

ממחשבה למעשה. לאחר שהצטייד ברשיונות מתאימים בנה מיודענו - הגבאי לשעבר - ביתן קטן על אם הדרך, והעסק החל לשגשג... תקופה קצרה לאחר מכן כבר פתח היהודי 'סניף' נוסף לעסק הקטן שלו בהמשך השביל המתפתל, וההכנסות זרמו אל כיסו בשפע וברוח.

מנהגו של אותו יהודי היה, שבכל יום לאחר שסיים את מלאכתו היה מרכז את דמי הפדיון היומי, מפריש מהם את הנחוץ לו לשם כלכלת ביתו, ואילו את השאר מפקיד בבנק המקומי. כך, יום אחרי יום, שנה אחרי שנה. מעולם לא נזקק למשוך את הכסף המופקד, שכן דמי הפדיון הספיקו לו להוצאות ביתו בשפע וברוח.

אלא שביום מסוים קיבל אותו יהודי פנייה ממנהל הבנק שעבר על ספרי החשבונות, ומצא כי בחשבונו הצטבר סכום עתק. הוא הוזמן אחר כבוד לפגישה בה הציג בפניו המנהל את יתרת חשבונו, ואף פרש בפניו אפשרויות שונות להשקעת הכסף כך שניב רווחים נאים.

בסופו של אותה פגישה הוסכם על אפיק ההשקעה המתאים, המסמכים הובאו, ומיודענו התבקש לחתום עליהם, כאשר את זאת הוא מבקש לעשות כדרכו - באמצעות טביעת אצבע...

מנהל הבנק התקשה להאמין למראה עיניו: "איני מבין... אדם עשיר כמוך אינו יודע קרוא וכתוב? איך זה ייתכן?", הוא שאל בפליאה, ואילו מיודענו היהודי השיב ברצינות תהומית: "דע לך אדוני, כי אילו הייתי יודע קרוא וכתוב לא הייתי היום עשיר... הייתי עדיין גבאי בבית־כנסת קטן!".

נוכח מבט ההשתאות שפשט על פניו של מנהל הבנק סיפר מיודענו את סיפורו, וסיים: "רואה אתה? אילו הייתי יודע לקרוא ולכתוב לא הייתי מפוטר ממשרתי, וכך עד היום הייתי ממשיך לשמש כגבאי בבית הכנסת... דווקא משום שלא ידעתי קרוא וכתוב פוטרתי ממשרת הגבאות, מה שהוביל אותי לפתוח עסק עצמאי ולהרוויח הון עתק, כפי שעניך רואות!".

ואנחנו על־פי דרכנו למדנו, כי ה'טוב' וה'רע' אינם תלויים בתנאים או בנסיבות. אותו מקרה עצמו שעלול להיתפס כ'רע', כמו פיטורים ממקום עבודה קבוע ומסודר - יכול להיהפך ל'טוב' מופלג, כאשר ההשגחה העליונה רוצה בטובתו של האדם הזכאי לכך על־פי מעשיו.

נראה שאת הנקודה הזו רצה הקדוש ברוך הוא ללמד את נח, ומשום כך הורה לו להשתמש בעצי 'גופר' לבניית התיבה, כנגד ה'גפרית' אשר שימשה להשמדתם של בני דורו... ללמד, כי לא ה'גפרית' גורמת את הרע ולא ה'גופר' גורם את הטוב, אלא הכל תלוי במעשי האדם! ואותם גופר\גופרית שיימחו את דור המבול יכולים בעצמם להציל אחרים. וכבר עמדו רבותינו על כך ולימדנו (עבודה זרה ג): "אמר רבי שמעון בן לקיש: אין גיהנום לעתיד לבוא, אלא

הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונים בה, וצדיקים מתרפאין בה". כלומר: אותה השמש שתצא מנרתיקה לעתיד לבוא תייסר את הרשעים ותרפא את הצדיקים, ואין כל סתירה בדבר, שכן כאמור - ה'טוב' וה'רע' אינם תלויים בנסיבות או במציאות, אלא אך ורק במעשיו של האדם!

[מתוך 'ללמדך'-ספרו של רבי מרדכי פרוינדליך זצ"ל]

וְהָיָה עֲלֶיךָ יוֹת טָרָף בְּפִיָּךְ (זו, יא)

אמרה: "יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם" (רש"י)

הגאון רבי בן־ציון פלמן זצ"ל היה חוזר ואומר פעמים רבות, שרבי נחום מהורודנא זצוק"ל מרגלא בפומיה, כי ניסה הרבה פעמים למצוא ולהבין בדרכים פשוטות את דרכי הפרנסה, ולבסוף מצא את עצמו טועה, ונוכח תמיד כי יד ה' מנווטת ונכנסת לו בתוך החיים בדרכים לא טבעיות-סטנדרטיות. הוא מרוויח משם ומפסיד מכאן, מתאמץ שם ומרוויח ממקום אחר. הוא בדק ובחן וראה כי אנשים מנסים לשלוט בפרנסה שלהם - וללא הצלחה. המפתח כל העת בידי הקב"ה... לשונו של רבי נחום מהורודנא: "אבל תמיד מצאתי יד ה' גלויה ובולטת כל כך, עד כי אין בהם שום דבר מדרכי הטבע, וכל בן דעת יודה כי מה' היתה זאת. וזה שנאמר בגמרא 'קשים מזונותיו של אדם כקריעת יום סוף'".

* * *

"משל המשיל מרן ה'חפץ חיים", אמר ר' בן־ציון לאברך הטרוד בדאגותיו, "עני מרוד צעד בדרך מעיר לעיר ונשא על כתפו שק מלא תבואה, עשרה וחצי ק"ג. חלפה לידו כרכרה של אדם נדיב. היא נעצרה והנדיב הציע לו להניח את המשא הכבד על העגלה. שמח העני מאוד. הוא מיהר והוציא מן השק קילו וחצי ממשאו, משקל שלא קשה לו לסחוב, והעביר לתוך שקית קטנה, ובשק נותרו תשעה ק"ג, אותם הגביה והניח בעגלה בתודה. חיך האיש שבכרכרה ואמר לו: "פלא לי עליך על שאתה חושב שאני מקפיד על הק"ג וחצי. אם תשעה ק"ג אני מעלה על העגלה, וכי ק"ג וחצי נוספים - דבר קל שכזה - אתה חושב שאני מקפיד עליו?! אם כבר אז כבר... תניח הכל ואני נוסע".

"וכמו כן" אומר מרן ה'חפץ חיים', "כששואלים בחור בן עשרים שמתארכ: 'כמה הם דמי הנדוניה שקיבלת?'. הוא ישיב בסיפוק: 'קיבלתי נדוניה נכבדה, שאוכל לחיות ולהתפרנס ממנה שלוש וארבע שנים אפילו אם לא יזדמן לי שום עסק לפרנסתי'. שבים ושואלים אותו: 'ומה תעשה בארבעים ושש שנים הנותרות עד תשלום שבעים שנה [שהוא בדרך־כלל מספר ח"י האדם]?'. יענה ויאמר: 'אני בוטח בה' שיזמין לי עסק או כל סיוע אחר, שאוכל להתפרנס מידו הרחבה'.

ממש פלא עליו. כיוון שסוף סוף הוא מוכרח לבטוח בה' שיעזור לו ויכלכלהו - אותו וכל אנשי ביתו - 46 שנים, כבר יכול הוא לבטוח בה' יתברך שיפרנס אותו מידו הרחבה גם בשנה-שנתיים הראשונות!

זה שאמר הכתוב "השלך על ה' יהבך [את כל המשא שלך] והוא יכלכלך", היינו שהאדם לא ישאיר לעצמו גם לא ק"ג וחצי, כיון שבעל כורחו מוכרח בסוף לבוא לידי מידת הבטחון, אם כן שישליך על ה' את כל החבילה, ואז בוודאי כאשר יבטח בו באמת - "הוא יכלכלך". נמצאנו למדים, שככל שהאדם מתחזק ומשליך את יהבו על ה', ובטח בו באמת ובכל לבו, כך הוא זוכה ורואה בישועתו של מקום.

* * *

אברך נכנס להתייעץ עם ר' בן-ציון, האם לעבור מכולל אחד למשנהו. השיב לו ר' בן-ציון בסיפור.

"בכולל פוניבז' היתה תקופה קשה שלא שילמו, ואם שילמו נתנו מעט. בשעתו ישבו לידי", סיפר ר' בן-ציון, "שני אברכים. אחד מהם עזב והלך ללמוד בכולל ששילמו טוב, אך למד שם הרבה פחות טוב ממה שלמד כאשר ישב בכולל פוניבז'. ולאחר כחודש הוא סיפר לי, כי בראש חודש הראשון שקיבל את התשלום הגבוה מהכולל החדש, רוב הסכום הלך לפיצוץ בצינור בבית. לכן החליט מיד לשוב ל"עניות" של כולל פוניבז'".

המשיך ואמר לו: "לפיכך הכלל הוא, שצריך לתת את הדעת לא על גובה המלגה דווקא, אלא האם הלימוד בכולל השני יהיה כמו בכולל הקודם. שאם כן, אז תעבור לכולל ההוא, אבל אם תלמד שם פחות טוב אל תעבור. כלומר, שהלימוד יהיה מרכז השיקול, הכסף וכל השאר הם כבר יבואו מ'הקופה' המיוחדת שמייעדים בשמים לאברכים עמלי תורה".

מהי 'הקופה' של בני התורה?

הנה מצינו שבקודש הקדשים התרחש בתמידות נס גדול, ש'מקום הארון לא היה מן המנין', והיינו שלמרות שמידת בית קודש הקדשים היתה עשרים אמה על עשרים אמה, בכל זאת תמיד נמצאו עשר אמות לצד אחד של הארון ועשר אמות לצד השני של הארון, כאילו שאין ארון, מפני שהיה נס תמידי במיקום הארון. ולכאורה אין זה מובן, הרי תכלית בית המקדש הוא קודש הקדשים, ותכלית קודש הקדשים היא הארון, אז אם כן מדוע הארון לא היה מן המנין, אדרבה הרי הארון העיקר ועליו להיות ראשון במנין ובחשבון?

וביאר ר' בן-ציון, כי הביאור והסוד הוא, שארון הלוחות במהותו חייב להיות בלי מנין ודווקא מעל הטבע. וזו הנהגה שהקב"ה הטביע בעולם ש'הארון נושא את נושאי' וכן ש'מקום הארון אינו מן המנין'. וממילא, מי שנצמד לארון והולך על-פיו ועוסק בתורה כל היום - אברך כמשמעו

ומדרשו, יש לו הנהגה נסית. וזו 'הקופה' האחרת לחלוטין שממנה מפרנס הקב"ה - ללא מנין וללא חשבון - את הת"ח.

* * *

סיפר ר' בן-ציון: אחד משומעי שיעוריו בבני ברק עבד לפרנסתו כנהג הסעות. ויהי היום נטפל אליו שוטר תנועה בטענה שנסע שלא כחוק ורצה לתת לו דו"ח גבוה. אותו יהודי לא הסכים עם השוטר וטען שהמקרה לא היה כפי שמאשים אותו ולא עבר על עבירת התנועה המדוברת.

הם התווכחו, השוטר נפגע וכעס מאוד ואמר לו: "אני אדאג להביא אותך למשפט ושם כבר תקבל 'שליטת רישיון' ותאבד את הפרנסה, ואז נראה מי צודק, אני או אתה".

אותו אדם נבהל והיה מוטרד מכך במיוחד, כי פרנסתו הייתה בנויה מהסעות וסיפר לי בצער על פרטי המקרה. יעצתי לו שייתן סכום כסף לצדקה ושיקבל על עצמו להוסיף בלימוד כרבע שעה נוספת מדי יום ביומו - "ובזכות שאתה מוסיף בלימוד התורה, בכוח התורה הכל יהיה בסדר". ובאמת, מיודענו אכן נתן צדקה והתחיל במהלך של הוספה בלימודיו. והנה, בתאריך המיועד התייצב בעל הרכב בבית המשפט. השופט המתין לשוטר שייכנס, אך השוטר לא הופיע. השופט כעס ואמר שלאחרונה זו כבר פעם שניה שהשוטר עושה לו את זה - שאינו מגיע לדין בתביעה שהוא תבע. השופט פסק לנהג קנס קטן ושחרר אותו מכל תביעה.

זה הכוח שמקבלים כאשר לומדים תורה ונותנים צדקה, וכל אחד יכול להיוושע בכוח התורה. אמנם לאברכים זה עוד יותר, שהרי יש להם את כוח התורה בתמידות.

* * *

יהודי התאונן קשות באוזני ר' בן-ציון כי אין לו פרנסה מסודרת והוא מגלגל כספים מפה ומשם - "אני מקנא בבעלי היכולת שארנקם מלא בממון", התאונן. סיפר לו ר' בן-ציון, כי מרן רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל שב מכמה ביקורים בחו"ל למען הכלל, והוא סיפר לו כי נכנסו אליו גבירים יקרים מרחבי תבל לשוחח ולשפוך לב. והנה איש אחרי איש מהם סיפרו וביקשו ברכה על צרות פרטיות שיש להם, לכולם. והם לא התאוננו על צרות סתם של מה בכך, אלא להיפך, רח"ל, והוסיף ואמר ר' אהרן לייב בפנים כאובות, ברחמים ובצער: "לא שווה בכלל להיות גביר! אמנם כסף יש, אבל כאלו צרות אחרות כנגד זה, שכבר יותר שווה שהצרה תהיה במחסור הכסף..."

סיים ר' בן-ציון ואמר בשם אחד מהגדולים, כי אדם המרגיש שהוא מקנא בחברו בדבר מוצלח שיש לו, הדרך להתמודד עם זה היא להסתכל על כל מה שיש לחברו, גם על הצרות והסבל שיש לחברו, ובאופן כזה כל אחד יהיה שמח לקבל את מה שיש לו עצמו, שלרוב זה כלום לעומת הנסיונות וה'פעקאלע' [החבילות!...] שיש לשני. [מתוך 'ספר ללא שם']